

Vi som
arbetar
med våra
kroppar

Pedagogiskt
material

Malin Wegge. Undersköterska, Göteborg.

Med stöd av Arbetarrörelsens kulturfond.
www.visomarbetarmedvarakroppar.se

Rot.

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

LÄNSMUSEET
GÄVLEBORG

Vi som arbetar med våra kroppar

Pedagogiskt material

Detta pedagogiska material är gjort till vandringsutställningen *Vi som arbetar med våra kroppar*. Det kan användas av en museipedagog som möter elever i utställningen eller självständigt av en lärare som kommer till utställningen med sin skolklass. Tanken är att man som pedagog och ledare väljer de övningar som bäst passar ens grupp och ens syfte med utställningsbesöket.

I alla grupper finns människor med olika bakgrund, förutsättningar och intresseområden. Det är viktigt att tänka på detta när ni gör övningarna. Det brukar oftast finnas några elever som har lättare än andra att uttrycka sig och ta plats. Som ledare är det din uppgift att se till att så många som möjligt deltar i samtalen. Frågor som »Är det här något du känner igen?« eller »Hur tänker du om det?« är inbjudande meningar till en person som sitter tyst. Uppmuntra gärna samtal och reflektioner men kräv aldrig att någon ska berätta i helklass om hen inte känner sig helt bekväm med det.

Övningarna är indelade i tre delar. Innan, under och efter utställningsbesöket. Citaten i materialet är hämtade från utställningen eller från boken *Vi som arbetar med våra kroppar* av Annica Carlsson Bergdahl.

Målgruppen är elever i årskurs 7–9 och gymnasiet. Kopplingar till skolans styrdokument finns längst bak i materialet.

Jag hoppas övningarna ska vara intressanta och utvecklande för eleverna såväl som dig: som pedagog. Lycka till!

Sofia Dahlquist Pedagogik AB, maj 2021

Om utställningen

Två miljoner människor i Sverige har ett kroppsarbete. Om inte kroppsarbetarna går till jobbet stannar Sverige. Sällan syns och hörs människor som arbetar med sina kroppar i dagens medier, på museer och i våra offentliga rum.

Vad gör de på jobbet? Hur ser villkoren ut? Hur är arbetsmiljön? Trivs de? Hur känns det i kroppen efter en arbetsdag? Vill de förändra något? När känner de sig stolta?

Med ett batteri av frågor gav jag och fotograf Elisabeth Ohlson oss ut i Sverige, för att tala med människor som är industriarbetare, butiksbiträden, undersköterskor, städare, restauranganställda, lagerarbetare ... och för att fotografera och filma dem på sina jobb, med ambitionen att skildra en del av dagens arbetarklass.

I vandringsutställningen *Vi som arbetar med våra kroppar* möter vi 33 arbetare, med olika bakgrund, erfarenheter och ålder som generöst berättar om hur har det på jobbet.

Annica Carlsson Bergdahl/Rot produktion

Innan utställningsbesöket

Bildspelet

Syfte: introducera utställningen och ämnet

Material: bildspelet som finns här: <https://youtu.be/7DNtFnwwU-g>

Antal: helklass

Titta på bildspelet i helklass och reflektera tillsammans.

Vad handlar det om? Är det någon speciell bild eller citat som ni fastnar för? Varför? Är det något i bildspelet som överraskar er eller något som ni tidigare inte reflekterat över? Vilka nya tankar väcker bildspelets innehåll hos er?

I utställningen

Vilka yrken känner vi till?

Syfte: fundera över vilka olika yrken som finns

Material: papper och penna

Antal: två och två, helklass

Låt eleverna arbeta i par och skriva ner så många olika yrken de kommer på under en minut.

Diskutera tillsammans. Hur många ni kom på? Vilka var det? Var det svårt? Varför? Vilka yrken har ni skrivit upp som också finns i utställningen? Hur många olika yrken tror ni det finns i Sverige? Svar: över 8000 stycken.

(Källa: <https://yrkeskollen.se/yrken/>)

Vilka yrken har vi i vår närhet?

Syfte: reflektera över vilka yrkesgrupper klassen känner till och har i sin närhet

Material: papper och penna (valbart)

Antal: enskilt, liten grupp, helklass

I utställningen presenteras olika personer som arbetar med sina kroppar i sitt arbete.

Fundera först enskilt över vilka yrken som du har i din närhet? Vilken del av sin kropp använder personerna under en arbetsdag? Berätta för varandra i små grupper om tre–fyra elever. Skriv gärna ner eller rita vad ni kommer fram till. Är det något yrke som också finns i utställningen?

Summera i helklass. Vilket är det mest förekommande yrket? Finns detta med i utställningen?

Varför arbetar vi?

Syfte: reflektera över arbetets syfte och betydelse

Antal: två och två, helklass

Fundera tillsammans två och två. Hur kommer det sig att vi människor arbetar? Varför väljer vi olika arbeten? Vilka olika anledningar finns till att vi väljer olika? Har olika arbeten olika status? Varför är det så? Hur har detta sett ut över tid?

Lyft samtalet i helklass och diskutera tillsammans. Vilka olika idéer har eleverna reflekterat kring? Finns det gemensamma nämnare i gruppen?

De samhällsviktiga arbetarna

Syfte: reflektera över vilka olika yrkesgrupper som behövs i ett fungerande samhälle

Material: Fotografier i utställningen och citat i materialet

Antal: två och två, helgrupp

Fundera tillsammans i par. Vilka yrken behövs i ett fungerande samhälle?

Vad händer om vissa yrkesgrupper faller bort? Vilka konsekvenser får det?

Titta runt i utställningen och hitta en person/yrke som är samhällsviktig enligt er. Varför? Vad skulle hända om denna yrkesgrupp inte längre fanns?

Lyft diskussionen i helklass och reflektera först över begreppet samhällsviktig verksamhet och samhällsviktigt arbete. Vad betyder det? Utgå därefter ifrån följande citat och diskutera tillsammans. Vad menar Johan och Kerstin? Varför blev detta tydligt just under coronapandemin?

»Vilka är de samhällsbärande yrkena? Det är inte mellancheferna och konsulterna. Det är vi i arbetarklassen som får det att rulla. Det där att vi ska applådera sjukhuspersonal som tack eller klicka i en like på nån nyhetssida, som under corona-pandemin, rimmar jävligt illa och jag blir förbannad. Jag hoppas verkligen att de samhällsbärande yrkena får sig en rejäl löneökning.« — Johan, Hamnarbetare

»Jag är arbetare. Jag blir skitförbannad när någon tror att den är mer värd än någon annan. Ta det där med coronan, då jobbar tjänstemännen hemifrån. De kan vara hemma och jobba med sin data medan vi som står i produktionen måste vara här för annars kan de inte sälja något. Det är verkligen en klassfråga.« — Kerstin, industriarbetare

Lön för mödan

Syfte: reflektera över hur olika yrken värderas och lönesätts

Material: citat i materialet

Antal: två och två, helklass

Utgå ifrån följande citat:

»Jag tjänar bra för att jag går skift och jobbar nätter, helger, jul, nyår, påsk. Ju mer man sitter framför en dator och tänker desto mer tjänar man. Ju mer fysiskt man jobbar oavsett arbetsplats, desto sämre tjänar man. Det är vansinne. Ska vi få fram pappret måste truckföraren som kör flis leverera, laboratoriepersonalen göra sitt och städerskan städa. Vi är beroende av varandra. Det borde vara mer jämnt fördelat. Hur mycket är olika jobb värda? De som sliter ut sig på monotona jobb, kanske ska ha mer.«
— Kjell Johansson, pappersarbetare

Diskutera tillsammans i par. Vad menar Kjell? Hur tycker han att det borde vara? Varför tror ni vissa tjänar mer än andra? Vad baserar sig lönen på? Vad är det som värderas mest? Varför är det olika? Vilka tycker ni ska ha mer respektive mindre betalt? Varför? Om ni tycker något borde förändras i olika yrkes lönesättning – hur skulle man kunna förändra detta?

Lyft diskussionen i helklass och reflektera tillsammans.

Snurra pennan — om arbetets konsekvenser på kroppen

Syfte: känna på hur det känns att utföra ett arbete med monotona rörelser

Material: en penna och citat i materialet

Antal: två och två, helklass

Arbeta två och två. Stå upp, gärna på en stol, med händerna över huvudet och snurra en penna mellan fingrarna. Titta upp och håll hela tiden ögonen på pennan.

Hur länge kan du stå innan det börjar bli jobbigt? När känner du att du måste sluta? Ta gärna tid på varandra.

Diskutera i helklass. Hur kändes övningen? Varför tror ni att ni gjorde denna övning? Hur tror ni det skulle kännas att göra detta varje dag under många år? Hur skulle detta påverka er kropp?

Övningen relaterar till följande citat. Vad berättar Maria och Dan om?

»Det går inte att jobba som målare utan att ha armarna ovanför huvudet. Jag känner ingen målare som inte har ont. Jag har problem med axlarna och har haft tennisarmbåge.« — Maria, Målare

»Även om mitt serviceyrke inte är lika tungt sitter elen ofta ovanför hatthyllan och jag står med armarna över huvudet och jobbar. Det går inte att kliva upp på stegen och jobba ergonomiskt för taket tar emot.« — Dan, Elektriker

Det jobbiga arbetet

Syfte: synliggöra och diskutera olika risker i olika arbeten

Material: citat rörande arbetsliv, villkor, skador och risker i utställningen och i materialet

Antal: två och två, helklass

Personerna i utställningen beskriver olika utmaningar, risker och prövningar som påverkar deras fysiska och psykiska hälsa under arbetsdagen.

Del 1. Diskutera tillsammans två och två. Vilka olika sorters påfrestningar och risker kan ni hitta i citaten i utställningen? Hur beskriver personerna olika typer av stress, fysiska och psykiska skaderisker? Hur tror ni att dessa påverkar personernas liv? Känner ni igen och kan relatera till något av det som personerna beskriver?

Vad skulle kunna förändras för att personen skulle uppleva sin arbets-situation på ett annat sätt? Vem är det som bestämmer över hur enskilda personers arbetssituation ser ut? Vad kan man göra för att förändra detta?

Del 2. Diskutera tillsammans två och två. I utställningen berättar flera personer att de önskar att de arbetade kortare arbetsdagar. Varför vill de göra det? Många önskar också en lägre pensionsålder. Hur kommer det sig? Varför har vi idag 8 timmars arbetsdag respektive 40 timmars arbetsvecka som standard? Hur såg det ut tidigare? Hur tror ni det kommer se ut i framtiden? Hur många timmar per dag skulle ni vilja arbeta? Varför?

Lyft tillsammans era reflektioner i helklass.

»Sex timmars arbetsdag är en dröm. Smärtorna skulle lindras och jag skulle få mer tid till familjen.« — Amirah. Butiksanställd

»Jag önskar att förlänga vilan mellan jobb och ledighet och införa sextimmars arbetsdag. Då skulle vi hinna återhämta oss och få in mer arbetskraft.« — Malin, Undersköterska

»Jag har aldrig träffat en kock som arbetar till pensionsåldern.« — Frida, Kock

»Om jag ska jobba tills jag är 70 år kommer jag tvingas gå direkt i graven eftersom de vid 64 år på mitt jobb är helt slut.« — Hafez, Målare

»När jag jobbade som snickare var det hårt. Arbetet här är inte lika tungt. Men det är horribelt att höja pensionsåldern. Vi som har kroppsliga arbeten går ut i arbetslivet tio år tidigare än de som studerar, som kanske inte börjar arbeta förrän de är 30.« — Madeleine, Bovärd

»Det är ohållbart att kräva att vi ska gå i pension två eller fem år senare och det gäller för alla yrken i arbetarklassen. Folk orkar inte ens arbeta till nuvarande pensionsålder. Det krävs mycket förändringar om människor ska klara upp till 70 år.« — Kofi, Lagerarbetare

Det värdefulla arbetet

Syfte: reflektera över arbetets betydelse för den enskilda individen

Material: värdeorden nedan och citat i utställningen

Antal: enskilt, två och två, helklass

I utställningen pratar de olika personerna om sitt arbete som kan kopplas till följande värdeord:

Identitet	Bekräftelse	Meningsfullhet
Gemenskap	Respekt	Stolthet

Del 1. Välj i par ett ord och koppla det till ett citat i utställningen. Reflektera över hur ordet hänger ihop med citatet. Vad berättar personen? Hur hänger det ihop med ordet? Diskutera i helklass. Vilka citat har klassen valt? Finns det gemensamma nämnare?

Del 2. Fundera enskilt över vilket ord som kommer vara mest viktig för dig i ditt framtida arbetsliv? Vilket tror du kommer vara minst viktigt? Saknar du något ord som du tror kommer vara viktigt för dig? Prata med varandra två och två om vilka ord ni valt och hur ni tänkte.

Vad kan föremålen berätta?

Syfte: reflektera över vad föremål kan berätta

Material: föremål i utställningen

Antal: två och två, helklass

Låt varje par välja ett föremål i utställningen. Fundera över:

- Vad är det för föremål?
- Beskriv föremålet. Material? Färg? Form? Är det använt? Gammalt, nytt? Känner ni igen föremålet från någon annanstans?
- Vilken är föremålets koppling till arbete? Varför finns det med i utställningen?
- Vad berättar föremålet om personen som använt föremålet?

Låt alla par berätta om sitt föremål för klassen.

Lever vi i ett klassamhälle?

Syfte: diskutera och reflektera över begreppet klass och arbetarklass

Material: citat i materialet

Antal: Små grupper, helklass

Begreppet *Arbetarklass* har aldrig haft en helt definitiv och universell betydelse eller tolkning. Det är ett begrepp som olika tänkare och ideologier tolkat och beskrivit på olika sätt.

Läs några av följande citat för eleverna:

»Jag är arbetarklass. Det är en gemenskap, en styrka. Vem håller den äldre i handen när den dör? Vi finns där när ingen annan finns! Vi har samhällsviktiga jobb. Det är en stolthet jag bär med mig. — Silvana, Undersköterska

»Jag är arbetare, alltså arbetarklass, från tåspetsarna. Många i arbetarklassen lever som om vi vore överklass. Vi lånar miljoner och köper hus som vi egentligen inte har råd med. Man belånar sig upp över öronen, men pengarna som kommer in varje månad är en arbetares.« — Kofi, lagerarbetare

»Vi i arbetarklassen bär jorden på våra axlar. Det finns ingenting som är byggt, konstruerat, producerat i den här världen som inte arbetarklassen har gjort. Samhället kan överleva utan ledning ett tag men inte utan oss en enda dag. Det måste vi vara stolta över. Klasstillhörigheten illustrerar vem jag är och var jag befinner mig i samhället. När man väl vet vem man är och vad man är i samhället står man på stabil grund.« — Tural, Bartender

»Jag kommer från arbetarklass. Pappa är kyltekniker och mamma undersköterska. Jag ville gå en yrkesutbildning på gymnasiet.«
— Frida, Kock

»Vad gör människor som arbetar på kontor hela dagarna?
Jag kan inte förstå. Det förklarar verkligen att jag är arbetarklass.«
— Barney, sågverksarbetare

I citaten pratar personerna om »klass« och »arbetarklass«. De utgår ifrån att det finns olika klasser i samhället Sverige och att Sverige är ett klassamhälle.

Diskutera tillsammans i små grupper om tre–fyra elever. Har ni hört talas om begreppet klass tidigare? Vad tror ni personerna menar? Vad tänker ni kring orden klass och arbetarklass? Vilka associationer får ni? Kan ni komma på andra ord som har koppling till begreppet klass? I vilka sammanhang har ni träffat på dessa ord?

Vad tänker ni själva kring begreppet klass? Är Sverige ett klasssamhälle? Varför/varför inte?

Reflektera tillsammans i helklass. Vad har de olika grupperna pratat om kring begreppet klass?

Mitt framtida yrke

Syfte: reflektera över vad som styr ens yrkesval

Antal: enskilt, två och två, helklass

Vad vill ni arbeta med när ni ger er ut i arbetslivet? Vad tror du att du arbetar med om fem år eller om tio år? Vad är det som kommer styra ditt yrkesval? Kan du påverka detta själv eller styrs det av någon annan?

Reflektera först enskilt och diskutera sedan två och två. Vad påverkar era val? Känner ni att ni själva kan välja fritt eller är ni påverkade av något? I så fall vad? Är det något speciellt som är gemensamt för hur ni tänker kring era framtida val?

Låt de som vill lyfta sina reflektioner i helklass.

Denna övning går också bra att göra i klassrummet efter utställningsbesöket.

Efter utställningsbesöket

Vad bär vi med oss?

Syfte: reflektera över utställningen och dess innehåll

Antal: två och två samt helklass

Vilka tankar och reflektioner bär ni med er efter utställningsbesöket? Vilka nya tankar fick ni? Är det någon speciell bild som ni kommer ihåg? Varför kommer ni ihåg just den?

Låt eleverna prata med varandra två och två och lyft därefter era gemensamma reflektioner i helklass.

Mediaanalys – vilka yrkesgrupper uppmärksammas i nyheterna?

Syfte: få syn på hur olika yrkesgrupper representeras

Material: dagstidning, nyhetsprogram, sociala medier etc.

Antal: två och två och helklass

Arbeta två och två och välj ett nyhetsmedium. Titta exempelvis i en dagstidning, se ett nyhetsprogram eller följ sociala medier under en dag. Diskutera med varandra. Vilka yrkesgrupper nämns? Hur beskrivs de? Får yrkesgrupperna själva uttala sig eller pratar man bara om dem? Är det någon yrkesgrupp som förekommer oftare än någon annan? Är det någon yrkesgrupp som ni mötte i utställningen som också finns i nyhetsflödet? Vilka yrkesgrupper som finns i utställningen finns inte med alls i nyhetsflödet? Varför tror ni det ser ut så? Vilka reflektioner väcker det hos er?

Summera i helklass och låt eleverna dela med sig av sina tankar.

I utställningen *Vi som arbetar med våra kroppar* finns personer med följande yrken:

Butiksanställd	Transportör	Tvättbiträde
Lantarbetare	Elektriker	Pappersverksarbetare
Miljöarbetare	Kock	Bovärd
Slipare	Målare	Undersköterska
Slaktare	Hamnarbetare	Skogsarbetare
Lastbilschaufför	Truckförare	Lokalvårdare
Snickare	Bagare	Dagbarnvårdare
Billackerare	Industriarbetare	Busschaufför
Smörjare	Lagerarbetare	Bartender

Arbetsvillkor – hur funkar det på jobbet?

Syfte: förbereda eleverna på ett framtida arbetsliv genom att diskutera olika begrepp kopplade till arbete

Material: olika begrepp från arbetslivet

Antal: små grupper, helklass

Dela in klassen i mindre grupper om tre–fyra elever. Varje grupp får fem ord som de ska ta reda på vad de betyder. Olika grupper kan gärna få olika ord att jobba med.

Gruppens uppgift är att diskutera och komma fram till vad ordet betyder och hur de kan kopplas till deras framtida arbetsliv. De får gärna använda Google eller kolla på <https://ung.lo.se>

Låt de olika grupperna presentera sina ord och sina förklaringar för varandra i helklass. Be dem också reflektera över hur orden kan vara betydelsefulla i deras framtida arbetsliv.

Ord:

svartjobb	deklaration
fackförbund	arbetsintyg
pension	sjukförsäkring
anställningsavtal	solskensavtal
kollektivavtal	ackord
arbetstid	uppsägningstid
provanställning	jämkning
tillsvidareanställning	skatteverket
allmän visstidsanställning	arbetsgivare
vikariat	arbetstagare
minimilön	övertidsersättning
OB-tillägg	timpenning
semesterersättning	timanställning
sjuklön	årsbesked
karensdag	skatt
anställningsavtal	skiftestillägg

Det pedagogiska materialets kopplingar till skolans styrdokument

Läroplan för grundskolan, årskurs 7–9 (Lgr11)

Skolans värdegrund och uppdrag

Skolans mål är att varje elev

- kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden, och
- har inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv

Samhällskunskap

Undervisningen i samhällskunskap ska behandla följande centrala innehåll:

- Nyhetsvärdering och hur den kan påverka människors bilder av omvärlden. Hur individer och grupper framställs, till exempel utifrån kön och etnicitet, samt hur information i digitala medier kan styras av bakomliggande programmering.
- Arbetsmarknadens och arbetslivets förändringar och villkor, till exempel arbetsmiljö och arbetsrätt. Utbildningsvägar, yrkesval och entreprenörskap i ett globalt samhälle. Några orsaker till individens val av yrke och till löneskillnader.
- Skillnader mellan människors ekonomiska resurser, makt och inflytande beroende på kön, etnicitet och socioekonomisk bakgrund. Sambanden mellan socioekonomisk bakgrund, utbildning, boende och välfärd. Begreppen jämlikhet och jämställdhet.

Svenska

Undervisningen i svenska ska behandla följande centrala innehåll:

- Ord, symboler och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Informationssökning på bibliotek och på internet, i böcker och massmedier samt genom intervjuer.
- Hur man sovrar i en stor informationsmängd och prövar källors tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

Läroplan för gymnasiet (Gy11)

Gymnasieskolans uppdrag

Utbildningen ska främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor, som aktivt deltar i och utvecklar yrkes- och samhällslivet.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- har kännedom om arbetslivets villkor, särskilt inom sitt studieområde, samt om möjligheter till fortsatt utbildning, praktik och arbete i Sverige och andra länder, och

Samhällskunskap

Undervisningen i samhällskunskap ska behandla följande centrala innehåll:

- Arbetsmarknad, arbetsrätt och arbetsmiljö. Arbetsmarknadens parter, deras olika roller och betydelse för samhällsutvecklingen. Digitaliseringens påverkan på arbetsmarknaden.
- Grupper och individers identitet, relationer och sociala livsvillkor med utgångspunkt i att människor grupperas utifrån kategorier som skapar både gemenskap och utanförskap.

Svenska

Undervisningen i svenska ska behandla följande centrala innehåll:

- Muntlig framställning med fokus på mottagaranpassning.
- Bearbetning, sammanfattning och kritisk granskning av text.